

genealogije. Ne niječe se tim čitanjem, da je Isus po Duhu Svetomu začet od Djevice Marije, već se jasno ističe djevičanstvo Marijino dodatkom: „ἡ μνησευθεῖσα παρθενος Μαριάμ.“⁶

Cujmo Knabenbauera: Legitur quidem in syn.: Joseph... genuit Jesum; sed cum addatur: cui desponsata erat Maria virgo et l. 18. seq. clarissime virginitas asseratur, patet genuit improprie sensu legali accipi, uti alias Joseph etiam pater Jesu vocatur sensu legali (Luc. 2, 48), Joseph vir Mariae vocatur ob ea quae v. 20, 24 narrantur.⁶

„Prvorogjeni sin Marijin i braća Isusova“ u tumačenju riječi „prvorogjenac“ bilo bi dobro, da se dotakao auktor i mističkog tumačenja. Uvjeren sam, da bi mnogi bio ushićen promatrajući značenje „primogenitus“ u Pavla.

„Proročanstva o Mesiji“ pisano je odviše općenito; trebalo je i navesti glavna proroštva i ukratko protumačiti. Isusovo uskrsnuće, trebalo je malko opširnije obraditi, naročito hipotezu vizija. (Visionstheorie).⁷

Dr. Franjo Zagoda.

P. Michael von Neukirch, G. M. Cap. Die katholische Lehre von der Gnade in ihrer Schönheit und Harmonie. Herausgegeben von Stefan Bilger, Pfarrer. Freiburg (Schweiz): Canisiusdruckerei u. Verlag. 1913. U 8-ini Str. 332.

Među mnogim pitanjima specijalne dogmatike osobito je važno ono o milosti (De gratia). Milošću bo postizavamo naš vrhunaravni konačni cilj: po sv. krštenju smo se u milosti preporodili, milost nas mora i kroz ovaj zemaljski život voditi, jedino milost može nas i u vječni život uvesti. Odatle i važnost milosti. Nego u pitanju milosti nalazimo mnogo poteškoća. Zato su se muževi svih vjekova naše kršč. ere bavili tim tako važnim, a u isti mah i tako teškim

⁶ Heer: Die Stammabäume Jesu nach Matthäus und Lukas cfr: Joseph und das Weihnachtsgeheimnis.

⁶ Knabenbauer: Commentarius in evangelium secundum Matthaeum p. 45.

⁷ cfr. Jocquier et Bourchany: La résurrection de Jésus Christ.

pitanjem. Stoga i nema dogmatičnog traktata, gdje se mišljenja bogoslovaca tako razilaze kao što u traktatu o milosti. K tomu se ima priključiti i drugi razlog t. j. što se na milosti temelji i moral: je li kriva nauka o milosti, kriva je i nauka o moralu. S ovih je razloga dakle opravdano djelo, koje hoće da predoči ponajglavnija tumačenja bogoslovaca i kuša ih k jedinstvu privesti. Ovo je imao na pameti i pisac, kapucin iz štrasburškog samostana, prije nego se dao na posao. Svoj zadatak obradio je ovako:

Na prvom je mjestu prikazao pojam, diobu, uzroke, narav i ljepotu milosti kao i zablude, što nastaju iz krivog shvaćanja milosti. Zatim slijede dva glavna odsjeka: u knjizi prvi je o aktualnoj milosti, a drugi o milosti habitualnoj. U prvom se odsjeku pisac bavi oznakom i potrebom milosti, njezinim odnosajem naprama slobodnoj volji te harmonijom četiriju sustava o milosti: tomizma, augustinijanizma, molinizma i kongruizma. Uopozorujemo, da piščev uspješni pokušaj zbliženja svih tih sustava sačinjava novu tekovinu u bogoslovnoj književnosti. Tako se izjavila sva nje-mačka kat. štampa. U drugom odsjeku govori pisac o habitualnoj milosti ili o opravdanju s osobitim obzirom na njezinu bit i vlastitost. Posljednje poglavlje govori o načinu, kojim možemo dobiti opravdanje putem dobrih čina. Uočimo li čitavo djelo, moramo da priznamo, da bi djelo zasluživalo osobitu preporuku bogoslovnih profesora, jer raspravlja o toli važnom i zamršenom pitanju s dubokim poznavanjem teoloških načela i teološke književnosti, a što je najglavnije za knjige ovakove vrsti, da se odlikuje i lakoćom stila i dikcije. Knjiga bi P. Michaela vrlo dobro poslužila i kao priručnik bogoslovnoj mladeži, jer bi iz nje posve lakim načinom mogla pojmiti milost u njezinoj — koliko se to daje — biti i u bogoslovnoj znanosti. Zato srdačno pozdravljamo djelo kapucina P. Michaela i želimo, da nas doskora i sa kojim drugim djelom obdara.

A. L. Gančević, O. F. M.

J. Chrys. Schulte: Unsere Lebensideale und die Kultur der Gegenwart.

Freiburg, Herder, 1914. str. XIV. + 255., cijena 3 K 36 fil.

Kršćanstvo i današnju kulturu staviti u pravi snošaj, da ni kršćanstvo ni kultura kod toga ne trpe, jedno je od najvažnijih, ali i najtežih savremenih pitanja. Neke točke toga pitanja obraguje Sch. u ovom svom djelu. Nisu to doduše nove misli, što ih donáša, ali zasluga ide pisca u tom, što ih mirno, objektivno, otvoreno i stvarno pred nama razvija. Knjiga sadržaje sedam predavanja, koja je pisac sastavio „u raznim mjestima i u razno doba, te ih je držao pred naobraženim lajdicima“.

U prvom predavanju (str. 1—30): „Kako je s vjerom?“ pokazuje autor, koju važnost ima vjera u životu, i premda „bacili nevjere leže danas u zraku“ (str. 4.), ipak još ima žive vjere među ljudima, makar se i kod njih javljaju dvojbe i duševne borbe. Zatim pobija današnje tri glavne struje s obzirom na vjeru: i to 1. onu koja misli, da se svijet dade i bez Boga rastumačiti; 2. onu koja nastoji religiju razjasniti čuvstvom; i 3. onu koja tvrdi, da Boga ne možemo spoznati (agnosticizam). Na koncu toga predavanja autor u kratko ali temeljito obraguje pitanje: možemo li razumno stvoriti sebi sigurno svjetovno naziranje? i zaključuje, da je vjera pretpostavka za razuman i čudoredan život.

Drugo predavanje (str. 31—70), koje ima dva dijela, raspravlja o važnosti crkv. autoriteta za vjeru, kulturu i život. U prvom dijelu Sch. opravdava načelno crkv. autoritet te dolazi — vogjen F. W. Försterovim razlaganjem u djelu „Autorität u. Freiheit“ — do zaključka, da omalovažavanje crkv. autoriteta dovodi do potpunog rasula vjere. Dakako ne traži se slijepa pokornost nego „rationabile obsequium“. U drugom dijelu govori o opsegu crkv. autoriteta i dokazuje, da crkva nipošto ne zabranjuje znanstveno istraživanje, nego samo traži savjestan i ozbiljan znanstveni rad. U ovom odsjeku prikazuje i opravdava rad Pija X. te među ostalim primjećuje „razni ljudski čimbenici, dapače pogriješke kao i razne nesavršenosti kod svakog se pontifikata mogu naći“ (str. 57.). Ovo predavanje svršava pisac riječima konvertite A. Ruvilla-a:

„Kad sam stupio u katol. crkvu prostrujilo me je sretno čuvstvo: sad sam napokon slobodan.“ (str. 69.).

Treće predavanje ima naslov: Katolicizam i duševni život (str. 71—103). Duševni život i znanstveni rad sasma se slažu s naukom evanđelja, za to Crkva nigdje nije znanost i umjetnost priječila, nego ju je dapače unapredila, kako to pokazuje povjest. Svakako ne valja mod. znanost precijeniti, a ako se pojavi konflikt među religijom i duševnim životom sadašnjosti, treba vidjeti, da li je takova znanost ispravna, ili je li se možda u moje relig. nazore što kriva uvuklo, jer nije sve u teološkim nazorima kao ni u praktičnom kršč. životu apsolutna vjerska istina i obvezatna čudoredna norma — mnogo toga je samo pobožno mnijenje ili od pregja baštineni relig. običaj (str. 91.). Isto tako će današnja znanstv. teologija mnoge nazore, koji su se temeljili na zastarjelim hist. i prirodoznanstvenim teorijama, zabaciti i prema današnjem stanju znanosti korigirati i modificirati (str. 90). Ali krivo je takogjer mod. znanost potpunoza zabaciti i hermetički se zatvoriti pred uplivom njezinim ili tvrditi, da je sve u mod. znanosti zlo i nevaljalo (str. 95). Slijedeću izjavu Sch. bi i kod nas gdjekoji mogao uzeti sebi k srcu: „Znanstveno djelo, koje širi bezvjerstvo, kao i umjetninu, koja se protivi čudoregju, zabaciti ćemo s religioznog gledišta, ali mi nemamo pravo jedino stoga gledišta književnom djelu ili umjetnini svaku znanstvenu ili umjetničku vrijednost poreći“ (str. 96). Ali i moderni naučenjak mora imati znanja u relig. pitanjima.

U četvrtom predavanju (str. 104—132) obraguje pisac odnošaj izmeđju religije, poduke i uzgoja. Crkva se je od vjajkada brinula za odgoj mladeži, jer zna da je mladež budućnost društva. Za to i sada brani svoj upliv na odgoj, tim više što je pitanje odgoja danas manje riješeno no ikada (str. 106). Kršč. pedagogija ide za harmon. izobrazbom svijju sposobnosti (str. 117). A to ona i može „jer kršč. uzgojna načela su se rodila iz najdublje spoznafe biti i svrhe čovjeka; ona posjeduje psihologiju, spoznaju duše, kakove najoštrij mod. psiholog ne posjeduje“ (str. 117). Ona ima i sredstava, koja uzgoj snažno podupiru.

U petom predavanju (str. 133—172): literatura i lektira, govori autor o tom, što i kako treba da čitamo. Ne previše, ni premalo, ali temeljito — a što čitaš neka bude dobro. Što smije čitati katolik? Sve što je dobro. Stoga je indeks, koji upozorava na ono, što nije valjano ili pogibeljno. Indeks je pedagoška naredba i uredba samoobrane Crkve, ali nipošto zapreka znanstvenom radu, jer svaki, koji se znanošću i književnošću bavi, lako dobije dozvolu za čitanje zabranjenih knjiga. U tom poglavlju obraguje pisac još neka savremena pitanja, koja imaju spec. interes za Njemačku.

Šesto je predavanje (str. 173—214): katolik u gospodarstvenom životu sadašnjosti. Drži se, da su katolici u gosp. napretku sadašnjosti gdje gdje zaostali. To ima svoje razloge, a ti leže u kršć. etici i relig. vjerovanju katolika. Lijepo govori autor o dužnosti i ugodnosti rada. — Danas se teži za gosp. napretkom u svrhu obogaćivanja, a puštaju se s vida dublje, psihičke vrednote. Današnji gosp. napredak ima mnogo korisna i dobra, ali i zla. Razvoj između materijalne i duševne kulture nije harmoničan. Tu treba da započne djelovati kršć. etika.

Sedmo predavanje (str. 215—249) prikazuje katolika u socij. životu. Gosp. interesi su ljude sjedinili, ali to je tek na izvana, duševno jedinstvo — zar ga ima? „Kako je opor i neprijatan saobraćaj u zvaničnom životu — kao da zato živimo, da jedan drugom kamenje na put stavljamo (str. 218). Zatim govori o raznim oblicima saobraćaja. Tek onaj, koji je prožet pravim kršćan. duhom, shvatiti će prave ideale zajedničkog života i imati jakost da ih ostvari.

To su tek nekoje glavne misli uzete iz tih predavanja. Osim ovih ima cijeli niz drugih raznih savr. sentenca misli, nazora, koji su gotovo zanimljiviji od samih glavnih misli. Valja još da napomenem, da se autor isključivo obazire na prilike u Njemačkoj, a to donekle smeta.

Opširno osobno, a napose stvarno kazalo čine djelo lako uporabivim.

Dr. E. Leopold.

Menge Gisbert G. F. M.: Die Wiedervereinigung im

Glauben. Ein Friedensruf an das deutsche Volk. Prvi svezak: Die Glaubenseinheit 8° (XXIV + 274 str.) 1914. Herdersche Verlagshandlung: Freiburg (Breisgau) ili Beč. Cijena: Mk. 3'80 (4'56 kr.); vez. u platnu: 4'60 Mk. (5'52 kr.).

I ako je djelo franjevca Menge-a namijenjeno njemačkom pučanstvu, da ga privede na stazu vjere i ćudoreda, ne će ni Hrvatima škoditi, ako ga pročitaju, jer nam govori o jedinstvu vjere. Vrijedni je propovjednik P. Menge sa prvim svojim sveskom započeo niz poučnih predavanja, koja idu za tim, da putem vjere oplemenimo naš duh i naše srce.

Ovaj je prvi svezak podijeljen u dvije knjige, od kojih prva ima za naslov „Wert der Wiedervereinigung“ (1-162), a druga „Weg zur Glaubenseinheit“ (163-264). U prvoj se knjizi razlaže, zašto da se mi sjedinimo s katoličkom Crkvom. Razlozi su na dugo izvedeni. Među prvim se razlozima ističe svetost Crkve i pravi patriotizam. Da pisac bolje uspije u uvjeravanju, smatrao se dužnim da opiše kat. Crkvu kao nositeljicu kulture i blagostanja. Druga knjiga govori o načinu, kojim da se sružimo s kat. Crkvom. Pri ovom autor vidi mnoge zapreke, što priječe njegov narod k pristupanju u Crkvu. Slobodnost, neduboko znanje, predrasude i što ti ja znam drugo smetaju duhove u bistrenju pojmova. Zato pisac hoće, da raskrinka te moderne struje, koje za ničim drugim ne teže već za rušenjem njemačkog puka. Još pisac kazuje i tumači crkvene zakone, po kojima budemo li se vladati, sigurno ćemo spasiti sebe i sve svoje. U zaključku ovog prvog sveska osvrće se pisac na današnji položaj kat. Crkve u Njemačkoj i potiče prijatelje svojeg naroda, da se jednom svojski podadu vjerskomu radu i to organizacijom, koja ne dozvoljuje nikakove dogmatičke već samo političke i kršćanske snošljivosti.

Vrijednost ovog djela povećava to, što ga provejava domovinski zanos i kršćanska ljubav. I prvi je svezak za sebe cjelina, ali kad djelo bude završeno prama misli piščevoj, tad